

“Ödemeler Dengesi İstatistikleri”ne İlişkin Yöntemsel Açıklama

İstatistik Genel Müdürlüğü
Ödemeler Dengesi Müdürlüğü

İçindekiler

A. ÖDEMELER DENGESİ İSTATİSTİKLERİ TANIM VE İLKELERİ	4
GİRİŞ	4
I-TANIM	4
II- İLKELER.....	5
1. Çift Kayıt.....	5
2. Mülkiyet Değişimi	7
3. Piyasa Değeri	7
III- STANDART SINIFLAMA	7
1. Cari İşlemler Hesabı.....	7
a) Dış Ticaret Dengesi ve Hizmetler	7
i) Dış Ticaret Dengesi (Mallar)	7
ii) Hizmetler	8
b) Birincil Gelir	8
c) İkincil Gelir.....	8
2. Sermaye Hesabı	9
3. Finans Hesabı.....	9
a) Doğrudan yatırımlar.....	10
b) Portföy yatırımları.....	11
c) Finansal Türevler	11
d) Diğer Yatırımlar	11
e) Rezerv Varlıklar	12
4. Net Hata ve Noksan.....	12
B. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA VE VERİ KAYNAKLARI.....	13
1. Cari İşlemler Hesabı.....	14
a) Dış Ticaret Dengesi	14
b) Hizmetler Dengesi	15
i) İşlem Gören Mallar	15
ii) Tamir ve Bakım Hizmetleri	15
iii) Taşımacılık	15

iv) Seyahat	16
v) İnşaat Hizmetleri	16
vi) Sigorta Hizmetleri	17
vii) Finansal Hizmetler	17
viii) Diğەر Ticari Hizmetler	17
ix) Resmi Hizmetler	17
x) Diğەر Hizmetler	17
c) Birincil Gelir Dengesi	17
i) cret ödemeleri	17
ii) Yatırım Geliri	17
d) İkincil Gelir Dengesi	18
i) Genel Hükümet	18
ii) Diğەر Sektörler	18
2. Sermaye Hesabı	19
3. Finans Hesabı	19
a) Doğrudan Yatırımlar	19
b) Portföy Yatırımları	20
c) Diğەر Yatırımlar	20
d) Rezerv Varlıklar	22
4. Net Hata ve Noksan	23
C. VERİ ERİŞİMİ	24
Ek. demeler Dengesi Türkiye Uygulamasına Göre Ayrıntılı Sunum Kalemleri	25

A. ÖDEMELER DENGESİ İSTATİSTİKLERİ TANIM VE İLKELERİ

GİRİŞ

Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu istatistikleri, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından üye ülkelere yol gösterici olarak hazırlanan "Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı (Altıncı El Kitabı)"nda yer alan uluslararası standartlar temelinde derlenmektedir. Söz konusu standartlar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde derlenmesini sağlamaktadır.

Altıncı El Kitabı, veri toplama, veri yayımlama ve diğer derleme süreçlerine ilişkin bir kılavuz niteliğinde değildir. Bu amaçlara yönelik olarak IMF'nin Ödemeler Dengesi Derleme Kılavuzu kullanılabilir. Altıncı El Kitabı'nın amacı, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin gerekli alt bileşenlerini sağlamak ve açıklamak, aynı zamanda söz konusu istatistiklerin kullanımı hakkında temel düzeyde bilgi vererek, uluslararası karşılaştırılabilirliğini arttırmak üzere bir çerçeve oluşturmaktır. Ayrıca, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistikleri ile diğer makroekonomik veriler arasındaki bağlantıların ortaya konulması ve farklı veri setleri arasındaki tutarlılığın sağlanması da hedeflenmektedir (BPM6, para. 1.1-1.7, s. 1).

I-TANIM

Ödemeler dengesi, geniş anlamıyla, bir ekonomide yerleşik kişilerin (Genel Hükümet, Merkez Bankası, Bankalar, Diğer Sektörler) diğer ekonomilerde yerleşik kişiler (yurtdışında yerleşikler) ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemlerin sistematik kayıtlarını elde etmek üzere hazırlanan istatistiki bir rapordur.

Ekonomik işlemler;

- Mal, hizmet ve gelire ilgili işlemleri,
- Finansal varlık ve yükümlülüklerle ilgili işlemleri,
- Bir ekonomide yerleşik kişilerden diğer bir ekonomide yerleşik kişilere karşılıksız olarak reel ya da finansal kaynakların sağlandığı transferleri kapsamaktadır.

Ödemeler dengesi tanımında iki temel kavram bulunmaktadır. Bunlar "**ekonomi**" ve "**yerleşiklik**"tir. "**Ekonomi**" sözcüğü bir hükümet tarafından idare edilen coğrafi bölgeyi ifade ederken, "**yerleşik**" deyiimi ile bir ekonomide bir yıldan fazla süre ile devamlı olarak ikamet eden gerçek kişiler ile o ekonomide faaliyette bulunan tüzel kişiler ifade edilmektedir.

Ödemeler dengesi istatistikleri aylık, üçer aylık, yıllık gibi belli bir dönem aralığında yurtdışında yerleşik kişilerle gerçekleştirilen tüm ekonomik akımları ölçmektedir. Bu istatistikler yayımlanırken kullanılan hesap birimi, ekonominin kendi para birimi veya

uluslararası piyasalarda geçerliliği olan başka bir para birimi olmaktadır. Para birimi seçiminde diğer para birimlerine göre istikrarlı olmasına dikkat edilir.

II- İLKELER

1. Çift Kayıt

Ödemeler dengesi istatistiklerinde ana ilke olarak çift kayıt muhasebe sistemi benimsenmiştir. Ödemeler dengesinin her bir işlemi, o işlemin giriş ve çıkış kayıtlarını gösterecek şekilde iki ayrı kaleme eşit değerinde ve karşılıklı olarak kaydedilmektedir.

Başka bir deyişle, çift kayıt muhasebe sistemine göre her ekonomik işlemin, bir "**Alacak**" bir de "**Borç**" olmak üzere iki kaydı gerekmektedir.

Ödemeler dengesi istatistiklerinde;

Alacak kayıtlar;

Cari işlemler hesabında, reel kaynak (mal ve hizmet) ihracını

Finans hesabında, yükümlülük artışını veya varlık azalışını

Borç kayıtlar;

Cari işlemler hesabında, reel kaynak (mal ve hizmet) ithalini

Finans hesabında, yükümlülük azalışını veya varlık artışını gösterir.

Ayrıntılı olarak, ödemeler dengesi istatistiklerinde;

Cari İşlemler Dengesi ve Sermaye Hesabı

- Gelir ve gider kalemleri artı (+) işaretle kaydedilmektedir. Birkaç istisna dışında¹, sadece kalemlerin netleştirildiği hesap bakiyeleri eksi (-) işaret taşıyabilir. Hesap bakiyeleri "gelir"den "gider"ın çıkarılmasıyla hesaplanır ve dolayısıyla artı (+) ya da eksi (-) değer alabilir.

Finans Hesabı

- Ödemeler Dengesi Finans Hesabı'nın işaretleme sistemi uluslararası yatırım pozisyonu ile tutarlıdır; şöyle ki, artı işaret varlıklarda ya da yükümlülüklerde artışı, eksi işaret ise varlıklarda ya da yükümlülüklerde azalışı göstermektedir.
- Varlık ve yükümlülük işlemlerinin netleştirildiği hesap bakiyeleri artı ya da eksi işaretli olabilir.
- Altıncı El Kitabı'nda, finans hesabının bakiyesi net finansal varlık edinimi eksi net yükümlülük oluşumu olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla, eksi (artı) bakiye net girişe (çıkışa) işaret etmektedir.

Aşağıda çift kayıt işlemlerine ilişkin örnekler verilmiştir:

¹ Doğrudan yatırım geliri altında yer alan yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar, net transit ticaret geliri vb. eksi değer alabilmektedir.

- i. İhracat mal bedeli olarak ihracatçının yurtiçinde yerleşik bir banka nezdindeki döviz tevdiat hesabına yurtdışında yerleşik ithalatçı tarafından yurtdışından transfer edilen 100 birimlik tutarın kaydı aşağıdaki gibi yapılır:

	Alacak	Borç
Cari İşlemler Hesabı:		
İhracat	100	
Finans Hesabı:		
Diğer Yatırımlar/ Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi/Bankalar		100

- ii. Yurtdışında yerleşik bankalardan yurtiçinde yerleşik bir bankanın sağladığı 100 birim tutarındaki sendikasyon kredisi kullanımı aşağıdaki şekilde ödemeler dengesine kaydedilir:

	Alacak	Borç
Finans Hesabı:		
Diğer Yatırımlar/ Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi/Bankalar		100
Diğer Yatırımlar/Krediler/Net Yükümlülük Oluşumu/Bankalar	100	

- iii. Nakit ödeme içermeyen bazı işlemler de ödemeler dengesi kayıtlarına alınmaktadır. Örneğin, yurtiçinde yerleşik bir ithalatçının yurtdışında yerleşik ihracatçıdan 100 birim tutarındaki malın bedelini fiili ithalden sonraki vadede ödemek üzere mal alımı yapmasına ilişkin kayıtlar aşağıdadır:

Malın ithalinde:

	Alacak	Borç
Cari İşlemler Hesabı:		
İthalat		100
Finans Hesabı:		
Diğer Yatırımlar/Ticari Krediler/Net Yükümlülük Oluşumu	100	

Vadede ihracatçıya malın bedelinin ödenmesinde:

	Alacak	Borç
Finans Hesabı:		
Diğer Yatırımlar/ Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi	100	
Diğer Yatırımlar/Ticari Krediler/Net Yükümlülük Oluşumu		100

2. Mülkiyet Değişimi

Çift kayıt prensibi çerçevesinde ekonomik işlemlerin alacak ve borç kayıtları mülkiyet değişiminin gerçekleştiği anda yapılır. Mülkiyet değişimi prensibinin istisnaları (işlem gören mallar ve göçmen transferleri gibi) Altıncı El Kitabı'ndan çıkarılmıştır.

3. Piyasa Değeri

Ekonomik işlemlerin değerlendirilmesinde piyasa fiyatları kullanılır. Piyasa fiyatı, işlemin gerçekleştiği ve alıcı ile satıcının almaya ve satmaya razı oldukları fiyat olarak tanımlanabilir.

III- STANDART SINIFLAMA

Ödemeler dengesi istatistikleri, 6. El Kitabı'nda "**Cari İşlemler Hesabı**", "**Sermaye Hesabı**" ve "**Finans Hesabı**" olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Özetle, cari işlemler hesabı ile sermaye hesabı, mal, hizmet ve gelir akımlarının yanı sıra transferleri de içeren reel işlemleri gösterirken; finans hesabı da cari işlemler hesabı ile sermaye hesabı toplamının nasıl finanse edildiğini, bir başka deyişle, net finansal varlık edinimi ile net finansal yükümlülük oluşumunu göstermektedir.

1. Cari İşlemler Hesabı

Ana kalemler aşağıdaki gibidir:

- a) Dış Ticaret Dengesi ve Hizmetler
- b) Birincil Gelir
- c) İkincil Gelir (Karşılıksız Transferler)

a) Dış Ticaret Dengesi ve Hizmetler

i) Dış Ticaret Dengesi (Mallar)

Mallar Hesabı, genel mal ticareti, taşıtlar için limanlarda sağlanan mallar, net transit ticaret geliri, parasal olmayan altın (ticari altın) ve bavul ticaretini kapsamaktadır.

Dış ticaret akımları "**Özel Ticaret**" veya "**Genel Ticaret**" sistemleri çerçevesinde belirlenmekte ve ülkelere göre değişim gösterebilmektedir. Özel ticaret sistemi gümrüklerden giriş çıkış yapan malları kapsamakta bu nedenle, ülke sınırları içinde yer alan serbest bölgelere sınır dışından gelen ve giden mallar sistem dışında bırakılmaktadır. Genel ticaret sistemi ise milli sınırlardan giren ya da çıkan tüm malları dikkate almaktadır.

Malların, ülke sınırlarından geçmeden, yurtdışında alımını ve takiben yurtdışında tekrar satımını ifade eden transit ticaretten elde edilen net gelir, BPM6 uyarınca "Mallar" altında yeni bir kalem olarak sınıflandırılan "Net Transit Ticaret Geliri" kaleminde gösterilmektedir.

Mal verilerinin kaynağının gümrük kayıtları olduğu durumda, bavul ticareti gibi mülkiyet değişiminin söz konusu olduğu ancak gümrük kayıtlarında yer almayan

malların da Mallar Hesabı'na dahil edilebilmesi için bir uyarılma yapılması gerekmektedir. BPM6'da tanımlandığı üzere, bavul ticareti: i) yurtdışında yerleşik bir kişinin, başka bir ülkedeki seyahati esnasında, yerleştiği olduğu ülkede satmak üzere almış olduğu malları, ii) yurtiçinde yerleşik bir kişinin yurtdışında satmak üzere yerleştiği olduğu ülkede satın aldığı malları ve iii) yurtdışında başka bir ülkede satmak üzere yine seyahat esnasında yurtdışından satın alınan malları içermektedir. Bavul ticareti, resmi olmayan sınır ötesi ticaret olarak da adlandırılmaktadır (BPM6, para.10.19, s.153).

ii) Hizmetler

Hizmet ihraç ve ithaline ilişkin gelir ve giderlerin kaydedildiği ana hesaptır. Kapsamını, İşlem Gören Mallar, Tamir ve Bakım Hizmetleri, Taşımacılık (navlun dahil), Seyahat, İnşaat Hizmetleri, Sigorta Hizmetleri, Finansal Hizmetler, Fikri Mülkiyet Hakları Kullanım Ücretleri, Telekomünikasyon, Bilgisayar ve Bilgi Hizmetleri, Diğer Ticari Hizmetler (teknik hizmetler, ticari hizmetler, operasyonel kiralama dahil), Kişisel, Kültürel ve Eğlence Hizmetleri ile Resmi Hizmetler oluşturmaktadır.

Altıncı El Kitabı'nın getirdiği yeni standartlara göre "İşlem Gören Mallar" yeniden sınıflandırılmıştır. İşlem görmek üzere yurtdışına gönderilen ve işlem görmesinin ardından mülkiyet değişimi olmaksızın ülkeye geri dönen mallar, genel mal ticareti dışında tutulmaya başlanmış ve söz konusu iki brüt akım arasındaki fark (malın işlem görmeden önceki ve sonraki değeri arasındaki fark), diğer bir deyişle, işleme ücreti "İşlem Gören Mallar" adı altında Hizmetler Hesabı'na kaydedilmeye başlanmıştır.

b) Birincil Gelir

Birincil Gelir Hesabı, emek, finansal ya da doğal bir kaynak sağlanması karşılığında elde edilen gelirler ile ödenen tutarları göstermektedir. Çalışanların ücretleri ile doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve diğer yatırımlara ilişkin yatırım geliri ve giderlerini içermektedir. Bu kalem doğrudan yatırımlar ile ilgili olarak sermaye ve yatırım fonu payı gelir ve giderlerini (kâr payları ve yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar) ile doğrudan yatırım şirketleri arasındaki diğer yatırımlardan (kredi, ticari kredi ve mevduat) doğan faiz gelir ve giderlerini içermektedir. Portföy yatırımlarında da hisse senetleri ve borçlanma senetleri ile ilgili gelir ve giderler (sırasıyla kâr payları ve faiz) kapsamaktadır. Diğer yatırımlarda ise diğer finansal varlık ve yükümlülüklerle ilgili faiz gelir ve giderleri kaydedilmektedir.

c) İkincil Gelir

İkincil Gelir, Altıncı El Kitabı'nda yurtiçinde (yurtdışında) yerleşik bir birim tarafından yurtdışında (yurtiçinde) yerleşik bir birime karşılıksız olarak mal ya da hizmet gibi reel bir kaynak ya da finansal bir varlık sağlanması şeklinde tanımlanan transferleri içermektedir.

Bu kalemin sektörel alt dağılımı aşağıdaki şekildedir;

- Genel Hükümet (hibe, vb.)
- Diğer Sektörler (kişisel transferler ve diğer transferler)

Altıncı El Kitabı uyarınca, "Kişisel Transferler", "İşçi Gelirleri" de dahil olmak üzere yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalkları arasındaki nakdi ve aynı tüm cari transferleri içermektedir.

2. Sermaye Hesabı

Bu kalem iki ana gruba ayrılmaktadır:

- Üretilmeyen ve finansal olmayan varlıkların edinimi ve elden çıkarılması (kara parçası gibi maddi olmayan varlıklar ile bayilikler, ticari marka ve kira ile lisans gibi transfer edilebilir sözleşmeler gibi maddi olmayan varlıklar)
- Sermaye transferleri (borç affı ve diğer sermaye transferleri gibi)

Altıncı El Kitabı'nda, göçmen transferleri, mülkiyet değişimini içermemesi sebebiyle ödemeler dengesi istatistiklerine kaydedilmemektedir. El Kitabı, kişinin yerleşiklik durumundaki değişikliğin iki taraf arasında gerçekleşen bir işlem olmadığı konusuna açıklık getirmektedir.

3. Finans Hesabı

Ödemeler dengesinin diğer önemli bir bölümü de dış finansal varlık ve yükümlülük hareketleridir. Uluslararası ekonomik işlemlerin bir bölümünü oluşturan finans hareketleri, temel olarak, bir ülkenin dış finansal varlıkları ve yükümlülüklerindeki değişimler ile bu değişimlerin karşılıklı kayıtlarını içermektedir.

"Finans Hesabı", finans hareketlerinin mahiyetine göre;

- Doğrudan Yatırımlar
- Portföy Yatırımları
- Finansal Türevler
- Diğer Yatırımlar
- Rezerv Varlıklar

olarak ayrılmaktadır.

Yukarıdaki finans hesabı kalemleri **varlık/yükümlülük prensibi doğrultusunda** aşağıdaki gibi sınıflanmaktadır ve "borç" ve "alacak" yerine sırasıyla "Net Varlık Edinimi" ile "Net Yükümlülük Oluşumu" terimlerini kullanmaktadır:

- **Doğrudan Yatırımlar** enstrümana göre,
- **Portföy Yatırımları** enstrüman, sektör ve vadeye göre,
- **Finansal Türevler** sektöre göre,
- **Diğer Yatırımlar** ise enstrüman, sektör ve vadeye göre

alt gruplara ayrılmaktadır.

Sektörler;

- Merkez Bankası
- Genel Hükümet (Merkezi Yönetim, Mahalli İdareler, Sosyal Güvenlik Fonları)
- Merkez Bankası Dışındaki Mevduat Kabul Eden Kuruluşlar (Bankalar)
- Diğer Sektörler (Diğer finansal kuruluşlar ve Finansal olmayan kuruluşlar, hanehalkları ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar)

Vadeler ise;

- Vadesi 1 yıla kadar ve 1 yıl olanlar kısa vade
- Vadesi 1 yıldan uzun olanlar ise uzun vade

olarak belirlenmektedir.

a) Doğrudan yatırımlar

Doğrudan yatırım; yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir (BPM6 para. 6.8, s.100). Doğrudan yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde % 10 ya da daha fazla paya sahip olması veya yönetimde söz sahibi olması esastır.

Doğrudan yatırımcının doğrudan yatırım şirketine yaptığı yatırım, varlık/yükümlülük esasına göre doğrudan yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomide "çıkış" olarak kaydedilmektedir. Diğer taraftan, doğrudan yatırımcının yönetimde söz sahibi olmadığı ya da yönetimde % 10'dan daha az bir oy hakkına sahip olduğu tersine yatırımlar "giriş" olarak kaydedilmektedir. Örneğin, doğrudan yatırım hesabının varlık tarafı aşağıdaki işlemleri içermektedir:

(a) Doğrudan yatırımcının doğrudan yatırım işletmesine yaptığı yatırımlar,

(b) Doğrudan yatırım işletmesinin doğrudan yatırımcıya yaptığı yatırımlar,

(tersine yatırım),

(c) Yurtdışında **yerleşik grup şirketlerine**² yapılan yatırımlar

Doğrudan yatırım ilişkisi içerisinde olan finansal kuruluşlar (mevduat kabul eden kuruluşlar, yatırım fonları ve sigorta ve emeklilik fonu kuruluşları dışındaki diğer finansal araçlar) arasındaki tüm borç işlemleri doğrudan yatırım işlemlerinden çıkarılarak, portföy ya da diğer yatırım olarak yeniden sınıflandırılmıştır.

² "Grup şirketleri", doğrudan yatırımcılarının aynı olmasından dolayı aralarında doğrudan yatırım ilişkisi bulunan ancak bir grup şirketinin diğer bir grup şirketindeki oy hakkının yüzde 10'dan fazla olmadığı işletmelerdir.

Doğrudan yatırım kalemi, **Sermaye ve Yatırım Fonu Payları** ile **Borç Enstrümanları** olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. İlk başlık aşağıdaki kalemlerden oluşmaktadır:

- **Sermaye**, doğrudan yatırımcının ana merkezinin bulunduğu ekonomi dışındaki ekonomilerde yeni bir şirket kurmak ya da mevcut şirketlere iştirak etmek amacıyla yaptığı yatırımı,
- **Yeniden Yatırıma Dönüştürülen Kârlar**, doğrudan yatırımlardan elde edilen kârların dağıtılmaksızın sermayeye ilave edilmesini ifade ederken;

İkinci başlık ise doğrudan yatırımcılar ile bağlı kuruluşları, şubeleri ve iştirakleri arasındaki borçlanma faaliyetlerinden doğan yatırımları göstermektedir.

b) Portföy yatırımları

Özetle menkul değerlere yapılan yatırımlar olarak tanımlanabilecek portföy yatırımları, genellikle hisse senetleri ile kamu ya da özel kuruluşlarca ihraç edilen bono ve tahvil şeklindeki borç senetlerini ve diğer para piyasası araçlarını içermektedir.

Doğrudan yatırım ile portföy yatırımları arasında bazı önemli farklılıklar vardır: En önemli fark, yönetim ve kontrole ilişkindir. Doğrudan yatırımlarda, yatırımcı şirketin yönetimi ve kontrolünde etkili olmaktadır. Portföy yatırımlarında ise yatırımcının yönetim hakkı veya kontrolü söz konusu olmadan, yerleşik şirket uluslararası piyasalardan kaynak sağlamış olmaktadır. İkinci önemli fark ise, doğrudan yatırımlarda yatırımcının yatırım sermayesinin yanı sıra üretim teknolojisi ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getirebilmesidir. Portföy yatırımlarında yabancı yatırımcının sermaye dışında başka katkısı bulunmamaktadır.

Portföy yatırımları kalemi, "Net Varlık Edinimi" ve "Net Yükümlülük Oluşumu" ana başlıkları altında; hisse senetleri ve yatırım fonu payları ile borç senetleri olarak sınıflandırılmaktadır.

c) Finansal Türevler

Finansal türevler, bir dayanak varlığın değerine bağlı, ancak bu dayanak varlıktan bağımsız olarak alım-satımı yapılan finansal araçlardır. Türev işlemler, ileri bir tarihte yapılacak alım-satımın şartlarını bugünden belirleyen ve tarafları hukuki olarak bağlayan sözleşmeler ile gerçekleştirilir. Bu sözleşmeler ödemeler dengesi metodolojisine göre vadeli ve opsiyon tipi sözleşmeler olmak üzere iki temel grupta toplanır.

d) Diğer Yatırımlar

Doğrudan yatırım, portföy yatırımları, finansal türevler ve rezerv varlıklar dışında kalan diğer tüm finansal hareketler bu bölümde yer almaktadır.

Diğer finans hesaplarında olduğu gibi, Varlık ve Yükümlülük ayırımında, türlerine ve sektörüne göre alt ayrımlar bulunmaktadır:

- Efektif ve mevduatlar,
- Krediler,
- Sigorta, emeklilik ve standardize garanti şemaları,
- Ticari krediler ve avanslar (ihracat ve ithalat için açılan krediler),
- Diğer alacak ve borçlar
- Özel Çekme Hakları

e) Rezerv Varlıklar

Rezerv varlıklar;

- Parasal Altın
- Özel Çekme Hakları (SDR)
- Uluslararası Para Fonu Nezdindeki Rezerv Opsiyonu
- Diğer Rezerv Varlıklar

başlıklarında sınıflandırılmaktadır.

Parasal Altın Rezervleri: Ülkenin parasal yetkilisinin elinde tuttuğu parasal altın rezervleridir.

Özel Çekme Hakları (SDR): IMF tarafından yaratılan ve üye ülkelerin kotaları çerçevesinde üye ülkelere rezerv sağlamak amacıyla tahsis edilen bir uluslararası rezerv şeklidir.

Uluslararası Para Fonu Nezdindeki Rezerv Opsiyonu: Üye ülkelerin IMF'deki rezerv pozisyonları, üye ülkelerin kredi dilimlerinden satın alışlarının toplamı olup, üye ülkeye her an ödenebilen tutarlardır. IMF'den satın alınan tutarlar, döviz rezervlerinde artış, rezerv pozisyonunda azalışı göstermektedir.

Diğer Rezerv Varlıkları: Rezerv varlıklar içerisinde yukarıda sınıflananlar dışında kalan diğer rezerv varlıklarıdır. Örneğin, bankaların elinde tuttuğu rezerv varlıkların parasal yetkilinin kontrolüne girmesi durumunda bu başlıkta kaydedilir.

4. Net Hata ve Noksan

Ödemeler dengesinin her işlemin iki ayrı işaretle (alacak ve borç kaydı) kaydedildiği bir muhasebe sistemi olması nedeniyle, ödemeler dengesi konusu her işlem, mahiyeti itibarıyla ilgili kaleme kaydedilirken, karşı kaydının da bir başka kalemde yer alması esastır. Başka bir deyişle, her işlemin eşit değerde alacak ve borç kayıtlarıyla kaydedilmesi, böylece "Cari İşlemler Hesabı" ve "Sermaye Hesabı"nın toplamının her zaman "Finans Hesabı" kalemine eşit olması gerekmektedir. Ancak, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi, değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; sonuç itibarıyla oluşan farklar Net Hata ve Noksan (NHN) kalemine "kalıntı" şeklinde yansımaktadır. Bu kalem, finans hesabından, cari işlemler hesabı ve sermaye hesabının çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

B. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA VE VERİ KAYNAKLARI

Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistikleri, IMF'nin tüm üye ülkeler için tavsiye niteliğinde öngördüğü uluslararası standart ve ilkelere dayanmaktadır. 1975 yılına kadar Maliye Bakanlığı tarafından derlenen ödemeler dengesi istatistiklerini, 1975 yılından itibaren TCMB derlemeye başlamıştır. 1975-1983 yılları için sadece ana kalemler itibarıyla mevcut olan istatistikler, ekte yer alan Ayrıntılı Sunum'a göre 1984-1991 yılları arasında yıllık olarak, 1992 yılı verilerinden itibaren ise aylık olarak Bankamız, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü'nce yayımlanmaktadır.

Ödemeler dengesi istatistiklerinin başlıca kaynaklarını;

- TCMB ve Türkiye'de yerleşik bankaların aylık dövizli işlem raporları,
- Türkiye'de yerleşik bankaların mizanları,
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan dış ticaret istatistikleri,
- TÜİK'ten sağlanan mal ticaretine ilişkin navlun ve sigorta gelir ve giderleri,
- TÜİK'ten sağlanan işlem gören mallar ile tamir ve bakım hizmetlerine ilişkin gelir ve giderler,
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK, TCMB tarafından yürütülen anketler,
- Çeşitli kuruluşlardan doğrudan sağlanan hizmetlere ilişkin veriler,
- Yurtdışında yerleşik kişilerin portföy yatırımlarına ilişkin saklama hizmeti veren bankalardan sağlanan stok veriler,
- Bankalar ve diğer sektörler tarafından yurtiçinde ihraç edilen borç senetleri ile Borsa İstanbul (BİST)'nda gerçekleştirilen hisse senedi işlemlerine ilişkin Merkezi Kayıt Kuruluşu'ndan sağlanan stok veriler,
- Yıllık yurtiçi doğrudan yatırım anketi,
- İdari kayıtlar,
- Yazılı ve görsel basın

oluşturmaktadır.

TCMB ve Türkiye'de yerleşik bankaların dövizli işlem kayıtları, işlem mahiyetlerine göre belirlenen yaklaşık 600 istatistik kod esas alınarak aylık olarak elektronik ortamda raporlanmaktadır. Bu kaynak, çoğunlukla Finans Hesabı'nın yanı sıra Birincil Gelir Dengesi ile İkincil Gelir Dengesi'nin derlenmesinde kullanılmaktadır.

Cari İşlemler Hesabı altında yer alan Dış Ticaret Dengesi ve Hizmetler Dengesi'ndeki kalemlerin başlıca veri kaynağı TÜİK'tir. TÜİK tarafından derlenen ihracat ve ithalat verileri dış ticaret rakamlarını oluşturmakta, ayrıca, ihracat ve ithalatın ödeme şekillerinden ticari kredilerin hesaplanmasında yararlanılmaktadır. Mal ticaretine ilişkin

navlun ve sigorta bedelleri yine TÜİK tarafından aylık olarak yürütülen çalışmadan sağlanmaktadır. Bavul ticareti ile turizm gelir ve giderleri TÜİK tarafından uygulanan anketlerden elde edilmektedir. Hizmetler Dengesi altında yer alan işlem gören mallar ve tamir ve bakım hizmetlerine ilişkin veriler de TÜİK tarafından sağlanmaktadır.

Ülkemizde yayımlanan ödemeler dengesi istatistikleri ayrıntılı sunum kalemleri ile bu kalemlerin derlenme yöntemleri aşağıda açıklanmaktadır. Ülkelerin yayımladıkları ödemeler dengesi istatistiklerinin standart kalemleri farklılık gösterebilmektedir; bu farklılaşma Türkiye örneğindeki bavul ticareti ve petrol ihraç eden ülkeler örneğindeki petrol gibi işlemin taşıdığı önem veya ülkeye özgü olması nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

1. Cari İşlemler Hesabı

a) Dış Ticaret Dengesi

Dış Ticaret Dengesi yurtiçinde yerleşik kişiler ile yurtdışında yerleşik kişiler arasında gerçekleştirilen ve gümrüklerden geçen mal ihracat ve ithalatını içermektedir. Dış ticaret verileri için TÜİK tarafından yayımlanan "Özel Ticaret" sistemine göre saptanan dış ticaret istatistikleri, uyarılama kalemi aracılığıyla, TÜİK'ten ayrıca temin edilen serbest bölge verileriyle "Genel Ticaret" sistemine dönüştürülmektedir. Malların gümrükten geçişleri sırasında kayıt altına alınması, kayıt zamanı açısından ödemeler dengesi istatistiklerinin mülkiyet değişimi ilkesiyle de uyumlu olmaktadır.

TÜİK tarafından ihracat verileri f.o.b. (sigorta ve navlun hariç mal bedeli), ithalat verileri ise c.i.f (sigorta ve navlun dahil mal bedeli) bazda, parasal olmayan altın ticaretini de içermek üzere yayımlanmaktadır. İhracat ve ithalat rakamlarının içindeki parasal olmayan altın verileri, "Uyarılama: Diğer Mallar" kalemleri; ithalat c.i.f. rakamı içindeki navlun ve sigorta ise "Uyarılama: Navlun ve Sigorta" kalemi aracılığı ile düşülmektedir. Böylece, altın ihracatı ve ithalatı ayrıca gösterilmek üzere "Parasal Olmayan Altın" kalemine aktarılmakta, c.i.f. değerde yayımlanan ithalat verileri ise f.o.b. değere dönüştürülerek sadece mal bedelini yansıtmaktadır.

Limanlarda sağlanan yakıt ve kumanyanın ihracat ve ithalatını içeren ve yeni sunumda ayrı bir kalem olarak gösterilmeyecek olan "Limanlarda Sağlanan Mallar"a ilişkin ihracat halihazırda TÜİK tarafından yayımlanan ihracat f.o.b. verilerine dahil olup, ithalat ise "Dış Ticaret Dengesi" altında yer alan "Genel Mal Ticareti" kalemine "Uyarılama: Diğer Mallar" kalemi aracılığıyla ilave edilmektedir.

TÜİK tarafından yayımlanan ihracat ve ithalat verileri Türkiye'de işlem gören mallar (alınan mallar: ithalat ve işlem gördükten sonra gönderilen mallar: ihracat) ile yurtdışında işlem gören malları (gönderilen mallar: ihracat ve işlem gördükten sonra geri dönen mallar: ithalat) da içermektedir. Ancak, Altıncı El Kitabı'na göre mülkiyet değişimi içermeyen söz konusu işlemlere ilişkin olarak, sadece işleme ücreti "Hizmetler Dengesi" hesabı altındaki "İşlem Gören Mallar" kalemine kaydedilecektir.

Dolayısıyla, ilgili ihracat ve ithalat rakamları da “Uyarılma: Diğer Mallar” kalemi aracılığı ile “Genel Mal Ticareti”nden düşülmektedir.

“Net Transit Ticaret Geliri” kalemi de “Dış Ticaret Dengesi” altında kaydedilmektedir.

Ayrıca, “Finansal Kiralama” yoluyla yapılan ithalat bedelleri Finansal Hesaplar altında “Diğer Yatırımlar / Krediler / Net Yükümlülük Oluşumu / Diğer Sektörler / Uzun Vade / Kullanım” kalemine kredi kullanımı olarak ilave edilmektedir.

Ağırlıklı olarak, üyelerini eski Sovyet Cumhuriyetleri’nin oluşturduğu Bağımsız Devletler Topluluğu, Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen yabancı ziyaretçilerin yurtdışında satmak üzere ülkemizden satın aldıkları ve yolcu beraberli olarak tanımlanan mallar, dış ticaret istatistikleri içinde yer almamaktadır. Türkiye için önemli bir döviz kaynağı olan ve “Bavul Ticareti” olarak adlandırılan bu ihracatın değeri, TÜİK tarafından bavul ticaretini yapan kişilerin çıkış yaptığı kara, hava ve deniz gümrük kapılarında, üçer aylık dönemlerde gerçekleştirilen “Bavul Ticareti Anketi” yoluyla saptanmaktadır.

b) Hizmetler Dengesi

i) İşlem Gören Mallar

Bu kalem, TÜİK tarafından sağlanan işlem gören mallara ilişkin gelir ve gider verilerini içermektedir.

ii) Tamir ve Bakım Hizmetleri

Tamir ve Bakım Hizmetleri, gemi, uçak ve diğer ulaşım araçlarının tamir ve bakımına ilişkin TÜİK tarafından sağlanan gelir ve gider verilerini içermektedir.

iii) Taşımacılık

Taşımacılık, mal ticaretine ilişkin taşımacılık verilerini içeren “Navlun” kalemi ile uluslararası yolcu ve bagaj taşımacılığı ve posta ve kurye hizmetlerini içeren “Diğer Taşımacılık” kaleminden oluşmaktadır.

Navlun hizmeti bir ekonomide yerleşik kişiler tarafından verildiği gibi yurtdışında yerleşik kişiler tarafından da sağlanabilmektedir. Ancak, ödemeler dengesi istatistiklerinde yer alan navlun hizmetlerinde, ihracat malları için yurtdışında yerleşik kişilerce gerçekleştirilen taşıma bedelleri gelir olarak; ithalat mallarında ise yurtdışında yerleşik kişilerce gerçekleştirilen taşıma bedelleri gider olarak kaydedilir. Söz konusu veriler, TÜİK tarafından aylık olarak yapılan çalışmayla gümrük beyanname formlarıyla birlikte düzenlenen faturalardan elde edilen bilgiler çerçevesinde hesaplanmaktadır.

Uluslararası yolcu ve bagaj vb. taşımacılığına ilişkin gelir ve giderlerin kaydedildiği “Diğer Taşımacılık” kalemine ilişkin veriler ulaştırma ve taşımacılık şirketlerinden sağlanan bilgilerden elde edilmektedir. Bu kalem, aynı zamanda idari kayıtlara dayanan havalimanı ve terminal hizmetleri ve hava sahasının kullanımına ilişkin

gelirler ve giderler ile yabancı bayraklı gemilere sağlanan kurtarma, kılavuzluk, çekme vb. hizmetlerden sağlanan gelirler gibi yardımcı taşımacılık hizmetlerini de içermektedir.

Beşinci El Kitabı'nda "Hizmetler Dengesi/İletişim Hizmetleri" kalemi altında gösterilen "Posta ve Kurye Hizmetleri", Altıncı El Kitabı'nda "Hizmetler Dengesi/Diğer Taşımacılık" kalemi altında yeniden sınıflandırılmıştır. Bu kaleme ilişkin veriler ilgili şirketlerden sağlanmaktadır.

iv) Seyahat

Turizm gelirleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK ve TCMB'nin ortak çalışması kapsamında, TÜİK tarafından yürütülen "Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi"nden elde edilmektedir. Anket çalışmasında ülkemizi ziyaret ederek yurtdışına çıkış yapan yabancılar ile ödemeler dengesi metodolojisi çerçevesinde yurtdışında yerleşik sayılan vatandaşlarımızın ülkemizde yaptıkları turizm harcamalarının saptanması amaçlanmaktadır.

Anket, çıkış yollarına göre hudut kapılarında, milliyet bazında üçer aylık dönemleri kapsayacak şekilde, yılda dört dönem yapılmaktadır. Turizm gelirleri; yabancı ziyaretçiler için milliyet bazında, geceleme yapanlar ile günübirlikçiler ayrımlarına göre ve turla gelenlerin tura ödedikleri bedellerin Türkiye'de kalan kısımları da değerlendirilerek elde edilen ortalama harcamaların; ilgili döneme ait Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarından sağlanan kişi sayılarıyla genişletilmesi ile hesaplanmaktadır.

Aynı şekilde, yurtdışında yerleşik vatandaşlarımızın anketten elde edilen ortalama harcamaları, kişi sayısının saptanması için gerçekleştirilen anket sonuçları ile genişletilmektedir.

Turizm giderleri ise yine TÜİK tarafından yürütülmekte olan "Vatandaş Giriş Anketi" sonuçlarından elde edilmektedir. Üçer aylık dönemler itibariyle yapılan anket çalışmasında, yurtdışı ülkeleri ziyaret edip ülkemize giriş yapan yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları harcamaların saptanması amaçlanmaktadır.

Seyahat, Dünya Turizm Örgütü'nün turizm istatistikleri metodolojisinde yaptığı değişikliklerin de bir sonucu olarak TÜİK'in yayımladığı turizm istatistiklerinden içerik olarak farklılaşmış³ ve ödemeler dengesi istatistiklerinde turizm kaleminin adı söz konusu değişikliği yansıtacak şekilde "Seyahat" olarak değiştirilmiştir.

v) İnşaat Hizmetleri

Yurtiçinde yerleşik inşaat şirketlerinin yurtdışında gerçekleştirdikleri inşaat hizmetlerine ilişkin gelirler banka raporlarından elde edilmektedir.

³ Turizm gelir ve gider istatistiklerinde yapılan güncelleme ve ödemeler dengesi istatistiklerine etkisi için bakınız: 12/03/2013 tarihli "[Turizm İstatistiklerindeki Revizyonun Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansıtılması](#)" başlıklı Uygulama Değişikliklerine İlişkin Duyuru.

vi) Sigorta Hizmetleri

Navlun sigortası dışında yurtdışında yerleşik kişilerle gerçekleştirilen diğer sigorta ve reasürans işlemlerine ilişkin veriler, Türkiye’de yerleşik sigorta ve reasürans şirketlerinden doğrudan elde edilmektedir. Navlun sigortası ise - yine navlun hesaplamasında olduğu gibi - TÜİK tarafından aylık olarak yapılan çalışmayla gümrük beyanname formlarıyla birlikte düzenlenen faturalardan elde edilen bilgiler çerçevesinde hesaplanmaktadır.

vii) Finansal Hizmetler

Finansal hizmetler yerleşikler ile yerleşik olmayanlar arasında gerçekleştirilen, sigortacılık kuruluşları ve emeklilik fonları hariç finansal aracılık ve yardımcı hizmetleri kapsamaktadır. Yurtiçinde yerleşik bankaların finansal hizmet işlemleri nedeniyle yurtdışında yerleşik kişilerden aldığı veya ödediği komisyon ve benzeri gelir ve giderler bu kalemde yer almaktadır. Veriler banka raporlarından elde edilmektedir.

viii) Diğer Ticari Hizmetler

Yurtdışında yerleşik kişilerle gerçekleştirilen teknik, ticari ve diğer ticari hizmetler nedeniyle sağlanan veya ödenen komisyon ve benzeri gelir ve giderler (operasyonel kiralama gelir ve giderleri de dahil olmak üzere) bu kaleme kaydedilmektedir. Veriler banka raporlarından elde edilmektedir. Ek olarak, “Hukuk Hizmetleri” gelir kalemi yurtdışı yerleşiklere hukuk hizmeti veren firmalardan elde edilmektedir.

ix) Resmi Hizmetler

Diplomatik, hükümet dış teşkilat hizmet gelir ve giderleri bu kalemde yer almaktadır. Elçilikler ve Konsolosluklar’a ilişkin veriler idari kayıtlardan, diğer veriler ise TCMB ve banka raporlarından elde edilmektedir.

x) Diğer Hizmetler

Yukarıda sayılanlar dışındaki hizmet gelir ve giderleri bu kaleme kaydedilmektedir. Bunlar arasında telekomünikasyon ve bilgi hizmetleri ve fikri mülkiyet hakları kullanım ücretleri yer almaktadır. Telekomünikasyon ve haber ajansları hizmetleri verileri ilgili şirketlerden, diğer veriler ise TCMB ve banka raporlarından elde edilmektedir.

c) Birincil Gelir Dengesi**i) Ücret Ödemeleri**

Türkiye’de çalışmakta olan yabancıların elde ettikleri ücretler kaydedilmektedir. Ücret ödemeleri verisi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışma izni verilen yabancı sayısı esas alınarak hesaplanmaktadır.

ii) Yatırım Geliri

Doğrudan Yatırımlar: Bu kalemde yurtdışında yapılan doğrudan yatırımlar nedeniyle yurtiçine yapılan kâr transferleri (dağıtılan kârlar) ve yeniden yatırıma

dönüştürülen kârlar ile yurtiçindeki doğrudan yatırım şirketince (ana ortak, iştirak ya da grup şirketi) yurtdışındaki şirkete sağlanan kredilere ilişkin faiz gelirleri, "Gelir" olarak kaydedilmektedir. Yurtiçinde yapılan doğrudan yatırımlar nedeniyle yurtdışına yapılan kâr transferleri (dağıtılan kârlar) ve yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ile yurtdışındaki doğrudan yatırım şirketinden (ana ortak, iştirak ya da grup şirketi) sağlanan kredilere ilişkin faiz ödemeleri ise "Gider" olarak kaydedilmektedir. Dağıtılan kârlar, gelir olarak kaydedilen yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ile faiz gelir ve giderleri banka raporlarından; gider olarak kaydedilen yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ise yıllık olarak yapılan "Yurtiçi Doğrudan Yatırım Anketi"nden elde edilmektedir.

Portföy Yatırımları: Portföy yatırım geliri, doğrudan yatırım amacı dışında gerçekleştirilen hisse senetleri ile tahvil ve bono şeklindeki borç senetleri yatırımlarının gelirlerinden oluşmaktadır. TCMB, bankalar ve diğer sektörlerin sahip oldukları menkul kıymetlere ilişkin faiz gelirleri ile T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı (Hazine), bankalar ve diğer sektörlerin yurtdışında ihraç ettikleri menkul kıymetlere ilişkin faiz giderleri de bu kaleme kaydedilmektedir. Bu veriler, TCMB ve banka raporlarından elde edilmektedir.

Diğer Yatırımlar: Mevduat, kredi ve ticari kredilere ait faiz gelir ve giderleridir. Veri kaynağı, TCMB ve bankaların ayrıntılı raporlarıdır.

d) İkincil Gelir Dengesi

"Genel Hükümet" ve "Diğer Sektörler" kalemlerinden oluşmaktadır.

i) Genel Hükümet

Ülkelerarası hibeler, yabancı ve Türk elçilik ve konsoloslukların yaptıkları işlemler nedeniyle sağladıkları gelirler ve yurtdışında yerleşik vatandaşlarımızın bedelli askerlik için ödediği tutarlar bu kalem altında izlenmektedir. Bu veriler, TCMB ve banka raporlarından elde edilmektedir.

ii) Diğer Sektörler

Kişisel transferler nakdi cari transferler ile "İşçi Gelirleri"nden oluşmaktadır. İşçi Gelirleri", yurtdışında yerleşik vatandaşlar tarafından Türkiye'deki bankalar aracılığıyla yakınlarına havale olarak gönderilen Türk lirası karşılığı alışı yapılan tutarlardan oluşmaktadır. Bankalar nezdindeki hesaplarına gönderdikleri tutarlar ise "Finans Hesabı/Diğer Yatırımlar/Efektif ve Mevduatlar/Net Yükümlülük Oluşumu/Bankalar" kalemine kaydedilmektedir. Bu veriler banka raporlarından elde edilmektedir.

Diğer Transferler: Hayat dışı sigorta hizmetlerine kaydedilen sigorta işlemlerinden elde edilen prim ve tazminatlar ile ödenen prim ve tazminatların netleştirilmesinden oluşan veriler bu kaleme kaydedilmektedir.

2. Sermaye Hesabı

Üretilmeyen ve Finansal Olmayan Varlıklar için veri kaynağı Türkiye'deki spor kulüplerinden alınan ve bonservis bedelleri için yurtdışından elde edilen gelir ve yurtdışına ödenen gider rakamlarını içeren raporlardır.

3. Finans Hesabı

a) Doğrudan Yatırımlar

Bir ekonomide yerleşik bir kuruluşun bir başka ekonomide yerleşik bir şirkette uzun vadeli ve kalıcı yatırım yapmak, yönetiminde söz sahibi olmak amacıyla, şirket hisselerinin yüzde 10'unu aşan miktarda yaptığı yatırımlardır.

Net Varlık Edinimi

Sermaye: Yurtiçinde yerleşik kişilerin, yurtdışında yerleşik bir şirket kurmak, kurulmuş bir şirkete ortak olmak, şube açmak yoluyla doğrudan yatırım amacıyla yaptıkları yatırımlar ile bu yatırımların tasfiyesi ve yurtdışında gayrimenkul alımları bu kalemde izlenmektedir. Bu veriler işlem bazında, yatırımın yapıldığı ülke, sektör ve kuruluş bilgilerini de içerir şekilde banka raporlarından elde edilmektedir.

Diğer Sermaye: Bu kalem:

- Türkiye'de yerleşik ana ortağın yurtdışındaki şube, iştirak ve bağlı ortaklığına verdiği,
- Türkiye'de yerleşik şube, iştirak ve bağlı ortaklığın yurtdışındaki ana ortağına verdiği,
- Türkiye'de yerleşik doğrudan yatırım şirketinin yurtdışında yerleşik grup şirketlerine verdiği,

kredileri ve geri ödemelerini kapsamakta olup, veri kaynağı banka raporlarıdır.

Net Yükümlülük Oluşumu

Sermaye: Yurtdışında yerleşik kişilerin, Türkiye'de yerleşik bir şirket kurmak, kurulmuş bir şirkete ortak olmak, şube açmak yoluyla doğrudan yatırım amacıyla Türkiye'ye getirdikleri sermaye tutarları ile kârların sermayeye katılımı "Sermaye" kalemini oluşturmaktadır. Bu veriler; banka raporları, "Yurtiçi Doğrudan Yatırım Anketi", T.C. Ekonomi Bakanlığı kayıtlarından sağlanan sermayeye ilişkin ilave aylık veriler ile Borsa İstanbul Günlük Bültenleri ve basına yansıyan haberlerden yararlanılarak derlenmektedir.

Diğer Sermaye: Bu kalem:

- Yurtdışında yerleşik ana ortağın Türkiye'deki şube, iştirak ve bağlı ortaklığına verdiği,
- Yurtdışında yerleşik şube, iştirak ve bağlı ortaklığın Türkiye'deki ana ortağına verdiği,

- Yurtdışında yerleşik grup şirketlerinin Türkiye’de yerleşik doğrudan yatırım şirketine verdiği,

kredileri ve geri ödemelerini kapsamaktadır. Veri kaynağı, özel sektörün yurtdışından kullandığı kredilerin kredi bazında ayrıntısına ilişkin banka raporlarıdır.

Gayrimenkul: Yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye’de alım satımını yaptıkları gayrimenkul bedellerini göstermektedir. Veri kaynağı, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü’nün, alım satımı yapılan gayrimenkullerin ülke ayrımında sayılarına ilişkin kayıtları ile TİK tarafından gerçekleştirilen “Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi” çerçevesinde hesaplanan birim fiyatlarıdır.

b) Portföy Yatırımları

Portföy yatırımları, bileşenleri, doğrudan yatırım ve rezerv varlıklar kapsamı dışındaki hisse senetleri ve borç senetleridir.

Net Varlık Edinimi

Yerleşik kişilerin yurtdışı piyasalarda alım satımını yaptıkları menkul kıymetleri kapsamaktadır. Verilere, alım vaadiyle satım işlemleri (repo) ile yurtiçinde yerleşik kişilerin (Hazine, bankalar ve diğerk sektörler) yurtdışı piyasalarda ihraç ettiği menkul kıymetlerden alım ve satımları dahildir. Sektörel ayrımı da yapılan bu verinin kaynağı banka raporlarıdır.

Net Yükümlülük Oluşumu

Yurtdışında yerleşik kişilerin Borsa İstanbul’da alım satımını yaptıkları hisse senetleri ile yurtiçinde yerleşik kişilerce yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda yapılan tahvil ihraçları (Hazine, bankalar ve diğerk sektörlerin yurtdışında yaptıkları tahvil ihraçları ile yurtiçinde yaptıkları tahvil ihraçlarından yurtdışı yerleşiklerin satın aldıkları net tutarlar) ile ilgili menkul kıymet işlemleri bu kalemde izlenmektedir. Yurtdışında gerçekleştirilen tahvil ihraçlarının veri kaynağı TCMB ve banka raporlarıdır. Banka ve diğerk sektör tarafından yurtiçinde ihraç edilen borç senetleri ile Borsa İstanbul’da gerçekleştirilen hisse senedi işlemlerinin veri kaynağı Merkezi Kayıt Kuruluşu’dur ve menkul kıymet bazında, stok değer değişimlerinin kur ve fiyat değişimlerinden arındırılması yoluyla hesaplanmaktadır. Öte yandan, DİBS verileri saklama hizmeti veren bankaların raporlarından sağlanmakta ve yine menkul kıymet bazında, stok değer değişimlerinin kur ve fiyat değişimlerinden arındırılması yoluyla hesaplanmaktadır.

c) Diğerk Yatırımlar

Diğerk yatırımlar; doğrudan yatırım, portföy yatırımları ya da rezerv varlık dışında kalan tüm finansal işlemleri içermektedir.

Efektif ve Mevduatlar:

Net Varlık Edinimi, TCMB haricindeki bankaların yurtdışı muhabirleri ve yurtdışı şubeleri nezdindeki döviz ve Türk lirası hesaplarındaki değişimleri göstermektedir. Döviz hesaplarındaki değişim, gerek yurtdışında yerleşik gerek yurtiçinde yerleşik kişilerle döviz üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin tümünü yansıtmaktadır. Ayrıca, yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışındaki mevduat varlıkları da bu kalem altında gösterilmektedir. Bankaların döviz varlıkları için veri kaynağı banka raporları, bankaların yurtdışı Türk lirası mevduatları için banka mizanları ve yurtiçinde yerleşik bankacılık dışı kesimin yurtdışındaki mevduatları için Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements, BIS) istatistikleridir. Söz konusu kesimin yurtdışı mevduatlarındaki değişim "Diğer Yatırımlar/Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi/Diğer Sektörler" kalemi altında gösterilmektedir.

Net Yükümlülük Oluşumu altında ise yurtdışında yerleşik kişilerin TCMB ve bankalar nezdindeki mevduatları kaydedilmektedir. TCMB nezdindeki mevduatlar, yurtdışında yerleşik vatandaşlarımıza ait Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları ile Süper Döviz Hesaplarının değişimlerinden oluşmakta; bankalardaki mevduatlar ise yurtdışında yerleşik kişi ve kuruluşlar ile bankaların yabancı para ve Türk lirası cinsinden mevduatlarına ilişkin değişimi yansıtmaktadır. Veri kaynakları, TCMB ve banka raporları ile banka mizanlarıdır.

Krediler:

Net Varlık Edinimi, TCMB, Genel Hükümet ve bankaların yurtdışına açtıkları krediler ile bankaların muhabir ilişkileri olmayan bankalara yaptıkları plasmanlardan oluşmaktadır. Veri kaynağı TCMB ve banka raporlarıdır.

Net Yükümlülük Oluşumu ise, yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yerleşik kişilerden sağladığı nakit kredilerin (IMF tarafından sağlananlar dahil) borçlu sektörler ve vadelerine göre dağılımını göstermektedir. Veri kaynağı TCMB ve banka raporlarıdır.

Finansal ve finansal olmayan özel ve kamu kuruluşlarının yurtdışından sağladığı uzun ve kısa vadeli krediler ile yurtdışında ihraç ettikleri tahvillere ilişkin (yabancı sermaye sayılan krediler ile uzun vadeli ticari krediler ayrıca takip edilebilmektedir) borçlu ve alacaklı bilgileri, döviz cinsi, kullanım, anapara/faiz ödemeleri ve geri ödeme planı gibi ayrıntılar, işlemlere aracılık eden bankalar tarafından TCMB'ye işlem bazında gönderilen bildirim formlarından derlenmektedir.⁴

Ayrıca, Hazine tarafından işlem bazında aylık olarak sağlanan Genel Hükümet'in yurtdışından sağladığı uzun vadeli kredilere ilişkin kullanım ve geri ödeme bilgileri de

⁴ Türkiye'nin dış borç istatistikleri iki farklı kurum tarafından derlenmektedir: Hazine ve TCMB, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü. Kamu sektörünün uzun vadeli dış borçları ile kamu kurum ve kuruluşlarının Hazine garantili dış borçları Hazine tarafından derlenirken, özel sektörün uzun vadeli dış borçları ile tüm sektörlerin kısa vadeli dış borçları TCMB tarafından derlenmektedir.

TCMB dövizli işlem raporu ile birlikte 2008 yılı Ocak ayından itibaren ödemeler dengesi istatistiklerinde kullanılmaya başlanmıştır.

Ticari Krediler:

Yurtiçinde yerleşik ihracatçıların yurtdışında yerleşik ithalatçılara yaptıkları vadeli mal satışları (verilen krediler) ile bu satışların vadelerinde tahsil edilen bedelleri Net Varlık Edinimi kalemine kaydedilmektedir. Verilen krediler için veri kaynağı; TÜİK tarafından derlenen ihracatın vadeli ödeme şekilleridir. Geri ödemeler; ödeme vadelerine ilişkin olarak ihracatçı firmalarla gerçekleştirilen anket sonuçlarına göre belirlenen vadelerde, hareketli ortalamalar yoluyla hesaplanmaktadır.

Yurtdışında yerleşik ihracatçıların yurtiçinde yerleşik ithalatçılara yaptıkları vadeli mal satışları (kredi kullanımı) ile bu satışların vadelerinde yapılan ödemeleri (kredi geri ödemesi) ise Net Yükümlülük Oluşumu kalemi altında kaydedilmektedir. Veri kaynağı, kullanımlar için; TÜİK tarafından derlenen mal mukabili ödeme şekline göre ithalat tutarı ile bankalar raporlarından elde edilen diğer vadeli ödeme şekillerine göre ithalattır. Geri ödemeler, sırasıyla ithalatçı firmalar nezdinde ödeme vadelerine ilişkin olarak gerçekleştirilen anket sonuçlarına göre belirlenen vadelerde, hareketli ortalamalar yoluyla yapılan hesaplamalar ile banka raporlarıdır.

Diğer Varlıklar ve Yükümlülükler:

Genel Hükümet ve Merkez Bankası tarafından uluslararası kuruluşlara katkı payı ve sermaye katılımı olarak gönderilen bedeller Net Varlık Edinimi altında kaydedilirken, yurtdışına verilen hayat sigortası hizmetiyle ilgili olarak yurtdışı yerleşiklere yapılan ödemeler ve tahsilatlar Net Yükümlülük Oluşumu altında gösterilmektedir.

Özel Çekme Hakkı (SDR)

IMF tarafından üye ülkelere yeni tahsis edilen Özel Çekme Hakları (Special Drawing Rights-SDR), brüt rezerv varlıklarında artış ve aynı zamanda genel hükümetin uzun vadeli borç yükümlülüklerinde "Net Yükümlülük Oluşumu" olarak kaydedilmektedir. Söz konusu SDR tahsisatları, Altıncı El Kitabı'na uyumlu olarak, bu kalem altında ve "Rezerv Varlıklar/Resmi Rezervler/Döviz Varlıkları" kalemleri altında kaydedilmiştir.

d) Rezerv Varlıklar

Uluslararası Para Fonu Nezdindeki Varlıklar: IMF nezdindeki rezerv varlıklardaki değişimi yansıtmaktadır. Son kota değişikliği 2011 yılında gerçekleşmiştir. Veri kaynağı TCMB raporlarıdır.

Resmi Rezervler: TCMB yurtdışı muhabir mevcutlarındaki değişim ile portföy yönetimi amacıyla alım satımını yaptığı menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Rezervlerdeki değişim, yurtdışında ve yurtiçinde yerleşik kişilerle döviz üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin tümünü yansıtmaktadır. Veri kaynağı TCMB raporlarıdır.

4. Net Hata ve Noksan

Net Hata ve Noksan terimi derleyiciler kaynaklı bir hata şeklinde yorumlanmamalıdır; söz konusu kalıntının eksik veri kaynakları ve raporlama kalitesinin düşük olması gibi diğer etkenler tarafından kaynaklanıyor olması çok daha sıklıkla gözlenmektedir (BPM6, para. 2.25, s. 11).

Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistiklerinde ilgili ayın verisi, uluslararası uygulamalara göre oldukça kısa bir gecikme dönemi olarak nitelendirilebilecek yaklaşık altı haftalık bir gecikme ile yayımlanmaktadır. İstatistiklerin güncelliğini kaybetmeden kullanıcılara ulaşmasını amaçlayan bu uygulama, yayım tarihinde mevcut olmayan verilerin yerine geçici nitelikteki verilerin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Ödemeler dengesi istatistikleri ve dolayısıyla net hata ve noksan kalemi de, hem geçici nitelikteki söz konusu verilerin zaman içinde kesinleşmesi hem de yeni bir kaynaktan veri derlenmeye başlanması nedeniyle güncellenmektedir.

Net hata ve noksana ilişkin farklı örnekler vermek mümkündür:

a) Dış ticarete ilişkin mal hareketlerinin gümrük kayıtlarından elde edilmesine karşın, ödemelerin banka kayıtlarından alınması, işlemlerin karşılıklı kayıtlarının aynı değerle kaydedilmesini zorlaştırmaktadır. Gümrük kayıtlarında fatura değerine göre 100 birim olarak görülen ihracat mal bedelinin, ihracatçının yurtiçinde yerleşik bankadaki hesabına 70 birim olarak yatırması, kalan 30 birim tutarındaki kısmının ise yurtdışındaki bir banka nezdindeki hesabında kalması halinde, bankalar sisteminden alınan veriler içinde görülmeyen 30 birimlik tutar NHN kalemine yansımaktadır. Ancak, yurtiçinde yerleşik bankacılık dışı kesimin yurtdışı mevduatlarındaki değişim, 2008 yılı verilerinden başlamak üzere, BIS Uluslararası Yerel Bankacılık İstatistikleri'nden derlenmekte ve "Diğer Yatırımlar/Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi/Diğer Sektörler" kalemi altında kaydedilmektedir.

b) Ayrıca, BIS Uluslararası Yerel Bankacılık İstatistikleri'ni 3 aylık bazda ve yaklaşık dört aylık bir gecikme ile yayımlamaktadır. 2011 yılı verilerinden başlamak üzere ise, BIS verisi açıklanmaya kadar, bankaların yurt dışı şubelerine ait veriler ödemeler dengesi istatistiklerinde gösterge niteliğinde kullanılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, hem "Diğer Yatırımlar/Efektif ve Mevduatlar/Net Varlık Edinimi/Diğer Sektörler" kalemi hem de "Net Hata ve Noksan" kalemi geçici nitelikteki verilerin kesinleşmesiyle birlikte güncellenmektedir.

c) Turizm gelir ve giderlerinin izlenebilmesi için yürütülen anket çalışmaları sonucunda hesaplanan 100 birimlik turizm gelir veya gideri, bankaların döviz varlıklarına 100 birimlik artış veya azalış olarak yansımamışsa, aradaki fark NHN kalemine yansımaktadır.

C. VERİ ERİŞİMİ

Ödemeler dengesi istatistiklerine TCMB İnternet sitesinde (<http://www.tcmb.gov.tr>) yer alan "İstatistikler / Ödemeler Dengesi ve İlgili İstatistikler / Ödemeler Dengesi İstatistikleri" menüleri takip edilerek ulaşılabilir. Ayrıca "İstatistikler" menüsü altından "Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)" aracılığı ile zaman serileri olarak da erişilebilir.

İlgili istatistikler, Türkiye İstatistik Kanunu'na dayanılarak TÜİK tarafından hazırlanan Resmi İstatistik Programı ve IMF'nin "Özel Veri Yayımlama Standartları" kapsamında belirlenen takvime göre kamuoyuna aylık olarak duyurulmaktadır. Yayımlama takvimine "İstatistikler / Veri Yayımlama Takvimi" menüsünden veya TÜİK'in internet sitesinden erişilebilir.

Ek. Ödemeler Dengesi Türkiye Uygulamasına Göre Ayrıntılı Sunum Kalemleri

I-CARİ İŞLEMLER HESABI

I-a.Mal, Hizmet ve Birincil Gelir Dengesi (A+B+C)

I-b.Mal ve Hizmet Dengesi(A+B)

I-A.DIŞ TİCARET DENGESİ

I-A.a.Toplam Mal İhracatı

I-A.b.Toplam Mal İthalatı

I-A.1.Genel Mal Ticareti (Ödemeler D. Tanımlı)

I-A.1.1.İhracat

I-A.1.1.1.İhracat f.o.b.

I-A.1.1.2.Bavul Ticareti

I-A.1.1.3.Uyarlama: Diğer Mallar

I-A.1.2.İthalat

I-A.1.2.1.İthalat c.i.f.

I-A.1.2.2.Uyarlama: Navlun ve Sigorta

I-A.1.2.3.Uyarlama: Diğer Mallar

I-A.2.Net Transit Ticaret Geliri

I-A.3.Parasal Olmayan Altın

I-A.3.a.İhracat

I-A.3.b.İthalat

I-B.HİZMETLER DENGESİ

I-B.a.Gelir

I-B.b.Gider

I-B.1.İşlem Gören Mallar

I-B.1.a.Gelir

I-B.1.b.Gider

I-B.2.Tamir ve Bakım Hizmetleri

I-B.2.a.Gelir

I-B.2.b.Gider

I-B.3.Taşımacılık

I-B.3.a.Gelir

I-B.3.b.Gider

I-B.3.1.Navlun

I-B.3.1.a.Gelir

I-B.3.1.b.Gider

I-B.3.2.Diğer Taşımacılık

I-B.3.2.a.Gelir

I-B.3.2.b.Gider

I-B.4.Seyahat

I-B.4.a.Gelir

I-B.4.b.Gider

I-B.5.İnşaat Hizmetleri

I-B.5.a.Gelir

I-B.5.b.Gider

I-B.6.Sigorta Hizmetleri

I-B.6.a.Gelir

I-B.6.b.Gider

I-B.7.Finansal Hizmetler

I-B.7.a.Gelir

I-B.7.b.Gider

I-B.8.Diğer Ticari Hizmetler

I-B.8.a.Gelir

I-B.8.b.Gider

I-B.9.Resmi Hizmetler

I-B.9.a.Gelir

I-B.9.b.Gider

I-B.10.Diğer Hizmetler

I-B.10.a.Gelir

I-B.10.b.Gider

I-C.BİRİNCİL GELİR DENGESİ

I-C.a.Gelir

I-C.b.Gider

I-C.1.Ücret Ödemeleri

I-C.1.a.Gelir

I-C.1.b.Gider

I-C.2.Yatırım Geliri

I-C.2.a.Gelir

I-C.2.b.Gider

I-C.2.1.Doğrudan Yatırım

I-C.2.1.a.Gelir

I-C.2.1.b.Gider

I-C.2.2.Portföy Yatırımları

I-C.2.2.a.Gelir

I-C.2.2.b.Gider

I-C.2.3.Diğer Yatırımlar

I-C.2.3.1.Faiz Geliri

I-C.2.3.2.Faiz Gideri

I-C.2.3.2.1.Uzun Vade

I-C.2.3.2.1.1.Merkez Bankası

I-C.2.3.2.1.2.Genel Hükümet

I-C.2.3.2.1.3.Bankalar

I-C.2.3.2.1.4.Diğer Sektörler

I-C.2.3.2.2.Kısa Vade

I-D.İKİNCİL GELİR DENGESİ

I-D.1.Genel Hükümet

I-D.2.Diğer Sektörler

I-D.2.1.Kişisel Transferler

I-D.2.1.1.İşçi Gelirleri

I-D.2.1.2.Diğer Kişisel Transferler

I-D.2.2.Diğer Transferler

II-SERMAYE HESABI

II-1.Üretilmeyen ve Finansal Olmayan Varlıklar

III-FİNANS HESABI

III-1.Doğrudan Yatırımlar

III-1.1.Net Varlık Edinimi

III-1.1.1.Sermaye

III-1.1.1.a.Yatırım

III-1.1.1.b.Tasfiye

III-1.1.2.Diğer Sermaye (Net)

III-1.2.Net Yükümlülük Oluşumu

III-1.2.1.Sermaye

III-1.2.1.a.Yatırım

III-1.2.1.b.Tasfiye

III-1.2.2.Diğer Sermaye (Net)

III-1.2.3.Gayrimenkul (Net)

III-2.Portföy Yatırımları

III-2.1.Net Varlık Edinimi

III-2.1.1Genel Hükümet

III-2.1.2Bankalar

III-2.1.3Diğer Sektörler

III-2.2.Net Yükümlülük Oluşumu

III-2.2.1.Hisse Senetleri

III-2.2.1.1.Bankalar

III-2.2.1.2.Diğer Sektörler

III-2.2.2.Borç Senetleri

III-2.2.2.1.Merkez Bankası

III-2.2.2.2.Bankalar

III-2.2.2.2.1.Yurtiçi

III-2.2.2.2.2.Yurtdışı

III-2.2.2.3.Genel Hükümet

III-2.2.2.3.1.Yurtiçi

III-2.2.2.3.2.Yurtdışı

III-2.2.2.3.2.1.Borçlanma

- III-2.2.2.3.2.2.Geri Ödeme
- III-2.2.2.4.Diğer Sektörler
 - III-2.2.2.4.1.Yurtiçi
 - III-2.2.2.4.2.Yurtdışı
- III-3.Diğer Yatırımlar
 - III-3.1.Efektif ve Mevduatlar
 - III-3.1.1.Net Varlık Edinimi
 - III-3.1.1.1.Bankalar
 - III-3.1.1.1.1.Yabancı Para
 - III-3.1.1.1.2.Türk Lirası
 - III-3.1.1.2.Diğer Sektörler
 - III-3.1.2.Net Yükümlülük Oluşumu
 - III-3.1.2.1.Merkez Bankası
 - III-3.1.2.1.1.Kısa Vade
 - III-3.1.2.1.2.Uzun Vade
 - III-3.1.2.2.Bankalar
 - III-3.1.2.2.1.Yurtdışı Bankalar
 - III-3.1.2.2.1.1Yabancı Para
 - III-3.1.2.2.1.2Türk Lirası
 - III-3.1.2.2.2.Yurtdışı Kişiler
 - III-3.2.Krediler
 - III-3.2.1.Net Varlık Edinimi
 - III-3.2.1.1.Merkez Bankası
 - III-3.2.1.2.Bankalar
 - III-3.2.1.3.Genel Hükümet
 - III-3.2.2.Net Yükümlülük Oluşumu
 - III-3.2.2.1.Merkez Bankası
 - III-3.2.2.1.1.Uluslar. Para Fonu Kredileri
 - III-3.2.2.1.1.1.Kullanım
 - III-3.2.2.1.1.2.Geri Ödeme
 - III-3.2.2.1.2.Kısa Vade

- III-3.2.2.1.3.Uzun Vade
 - III-3.2.2.1.3.1.Kullanım
 - III-3.2.2.1.3.2.Geri Ödeme
- III-3.2.2.2.Bankalar
 - III-3.2.2.2.1.Kısa Vade
 - III-3.2.2.2.2.Uzun Vade
 - III-3.2.2.2.2.1.Kullanım
 - III-3.2.2.2.2.2.Geri Ödeme
- III-3.2.2.3.Genel Hükümet
 - III-3.2.2.3.1.Uluslar. Para Fonu Kredileri
 - III-3.2.2.3.1.1.Kullanım
 - III-3.2.2.3.1.2.Geri Ödeme
 - III-3.2.2.3.2.Kısa Vade
 - III-3.2.2.3.3.Uzun Vade
 - III-3.2.2.3.3.1.Kullanım
 - III-3.2.2.3.3.2.Geri Ödeme
- III-3.2.2.4.Diğer Sektörler
 - III-3.2.2.4.1.Kısa Vade
 - III-3.2.2.4.2.Uzun Vade
 - III-3.2.2.4.2.1.Kullanım
 - III-3.2.2.4.2.2.Geri Ödeme
- III-3.3.Ticari Krediler
 - III-3.3.1.Net Varlık Edinimi
 - III-3.3.1.1.Verilen Krediler
 - III-3.3.1.2.Geri Ödeme
 - III-3.3.2.Net Yükümlülük Oluşumu
 - III-3.3.2.1.Kısa Vade
 - III-3.3.2.1.1.Kullanım
 - III-3.3.2.1.2.Geri Ödeme
 - III-3.3.2.2.Uzun Vade
 - III-3.3.2.2.1.Kullanım

III-3.3.2.2.2.Geri Ödeme

III-3.4.Diğer Varlıklar ve Yükümlülükler

III-3.4.1.Net Varlık Edinimi

III-3.4.1.1.Merkez Bankası

III-3.4.1.2.Genel Hükümet

III-3.4.1.3.Diğer Sektörler

III-3.4.2.Net Yükümlülük Oluşumu

III-3.4.2.1.Merkez Bankası

III-3.4.2.2.Diğer Sektörler

III-3.5.Özel Çekme Hakları, SDR (Net Yük.)

III-4.Rezerv Varlıklar

III-4.1.Uluslararası Para Fonu Nezd. Varlıklar

III-4.2.Resmi Rezervler

III-4.2.1.Döviz Varlıkları

III-4.2.2.Menkul Kıymetler

III-4.2.3.Diğer Döviz Varlıkları

IV-NET HATA NOKSAN